

Poimintoja Invalidiliiton vaikuttamistyön tuloksista

Palkkatuen uudistaminen

- **Lähtötilanne:** Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmakirjauksen mukaan palkkatuki ei enää kerrytä työssäoloa. Kirjaus heikentää palkkatuella työllistyvien henkilöiden asemaa.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto esitti poikkeusta pääsääntöön niiden kohdalla, joille myönnetään alentuneesti työkykyisen palkkatuki. Liiton edustajat tapasivat työministeri Satosen ja nostivat tapaamisessa asian esille. Muidenkin asiaan vaikuttavien tahojen suuntaan tehtiin vaikuttamistyötä ja laadittiin palkkatuen työssäoloa koskevaan esitysluonnokseen lausunto, jossa esitettiin poikkeamaa.
- **Onnistuminen:** Palkkatukilainsäädäntöön saatiin poikkeama, jonka mukaan työssäoloa karttuu jatkossakin alentuneesti työkykyisen palkkatuetussa työsuhteessa, vaikka se muuten poistettiin.

Avustajakoirat lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi

- **Lähtötilanne:** Invalidiliitto on kehittänyt avustajakoirapalvelua 1990-luvulta alkaen. Avustajakoirien tuki on niin merkityksellistä vammaisille henkilöille, että liitto alkoi vaikuttaa siihen, että avustajakoirista tulisi osa julkista palvelua opaskoirien tapaan.
- **Vaikuttamistyö:** Vuosia sitten avustajakoira-asia kirjattiin hallitusohjelmaan ja THL teki selvityksen avustajakoirista. STM:n lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineasetuksen muistiossa (v. 2011) avustajakoirat mainitaan opaskoirien rinnalla apuvälineinä. Vuonna 2019 Invalidiliitto kanteli eduskunnan oikeusasiamiehelle avustajakoiran oikeudellisesta asemasta osana valtakunnallisen apuvälineoppaan toimeenpanoa. Ylin laillisuusvalvoja antoi 1.4.2020 ratkaisun, jossa katsottiin, että avustajakoira rinnastuu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä opaskoiraan.
- **Onnistuminen:** Vuosien vaikuttamistyön ja useiden selvitysten jälkeen avustajakoirien luovutusperusteista on kirjaus valtakunnallisessa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden oppaassa eli avustajakoirien luovutus on siirtynyt julkisen terveydenhuollon järjestämisvastuulle.

Matkakorvaukset koronarokotuksiin

- **Lähtötilanne:** Koronarokotusten käynnistyttyä Invalidiliiton neuvontaan tuli yhteydenottoja, koska koronarokotuskäynnit eivät olleet sairausvakuutuslain perusteella korvattavia matkoja ja erityisesti invataakseilla tehtävistä matkoista syntyvät suuret kulut muodostuivat monille fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisille ihmisille esteeksi koronarokotukseen pääsemisessä.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto teki Näkövammaisten liiton kanssa 18.1.2021 yhteisen kannanoton rokotuspaikoille suuntautuvien taksimatkojen korvaamisesta. Kirjoitusta siteerattiin 21.1. Helsingin Sanomien mielipidepalstalla. Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen ilmoitti 22.1. aloittaneensa lainvalmistelun asiasta.
- **Onnistuminen:** Sairausvakuutuslain muutos hyväksyttiin eduskunnassa 26.3.2021 -> Kela korvaa vammaisten ihmisten taksimatkat koronarokotuksiin.

Yhdenvertaisuuslain valmisteluun vaikuttaminen

- **Lähtötilanne:** Vammaisjärjestöt sivuutettu yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen valmistelussa.
 - **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto lausui Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomuksesta tammikuussa 2019. Hallitusohjelmaan kirjattiin yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus kesäkuussa 2019. Liiton juristi twiittasi kesäkuussa 2021, että yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen valmistelutyöryhmästä puuttuu vammaisjärjestöjen edustus, minkä jälkeen oikeusministeriöstä oltiin liittoon yhteydessä ja kutsuttiin vammaisjärjestöjä mukaan lain valmisteluun.
- Ministeriöiden kuulemisessa lokakuussa 2021 vammaisjärjestöt esittivät, että yhdenvertaisuusvaltuutetun ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaan lisätään työsyRJintä. Syyskuussa 2022 hallitus antoi esityksen, jossa huomioitiin vammaisille ihmisille tehtävät kohtuulliset mukautukset viranomaisen palvelun sisällössä ja järjestämisen tavassa. Lisäksi vammaisten henkilöiden yksilölliset tarpeet huomioitiin säännöksessä aiempaa näkyvämmiin.
- **Onnistuminen:** Vammaisjärjestöt otettiin mukaan yhdenvertaisuuslakia valmistelevalle työryhmän kokouksiin. Yhdenvertaisuuslain vammaisille tarkoitettujen kohtuullisten mukautusten lain sanamuotoa muutettiin ja ulotettiin koskemaan viranomaisten palveluiden käyttöön sekä vammaisen ihmisen tarpeet saivat tietynlaisen etusijan mukautusten arvioinnissa. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle annettiin toimivalta työelämän syrjinnän valvontaan.

Äänestyspaikkojen esteettömyyden tarkistuslistat

- **Lähtötilanne:** Invalidiliiton kyselyiden ja liittoon tulleen muun palautteen mukaan esteettömyys vaalien äänestyspaikoilla ei aina toteudu.
- **Vaikuttamistyö:** Tehdään tunnetuksi Invalidiliitossa kehitettyä äänestyspaikkojen esteettömyyden tarkistuslistaa. Kerätään palautetta esteettömyyden toteutumisesta valtiollisten vaalien yhteydessä. Liitto välittää saadut palautteet kuntien keskusvaalilautakunnille, jotta ne voivat korjata havaitut puutteet. Monet ovat kyselleet lisätietoja ja -ohjeita palautteiden perusteella, joten äänestyspaikkojen esteettömyys paranee tapauskohtaisesti.
- **Onnistuminen:** Oikeusministeriö jakaa vaalilautakunnille Invalidiliitossa kehitettyä äänestyspaikkojen esteettömyyden tarkistuslistaa muun vaalimateriaalinsa yhteydessä.

Esteettömyyden huomioiminen sähköautojen latauspisteillä

- **Lähtötilanne:** Invalidiliittoon tuli Rakennustiedon RT-korttityöryhmästä kysely esteettömyyden huomioimisesta sähköautojen latauspisteiden toteuttamisessa.
- **Vaikuttamistyö:** Sähköautojen latauspisteiden RT-korttityöryhmän alustavaa ehdotusta parannettiin ja selkiytettiin Invalidiliitossa. Työryhmän puheenjohtajan ja sihteerin kanssa pidettiin palaveri, jossa tarkennettiin liiton esteettömyysnäkemysä. Hankittiin liiton yhteistyötahojen kautta RT-ohjekorttia varten kuva, jossa latauspisteellä näkyy pyörätuolin käyttäjä.
- **Onnistuminen:** Suunnittelijoille RT-kortisto on merkittävä tietolähde. Invalidiliiton tarkennusten ja kuvan ansiosta esteettömyys huomioidaan paremmin latauspisteillä.

Vammaisnäkökulma esillä paloturvallisuuskampanjassa

- **Lähtötilanne:** Invalidiliiton jäsenistö on tuonut esille, että paloturvallisuudesta on saatavilla liian vähän tietoa vammaisten ihmisten näkökulmasta.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto liittyi huhtikuussa 2024 Suomen pelastusalan keskusjärjestön koordinoiman valtakunnallisen Paloturvallisuusviikko-kampanjan ohjausryhmään. Vuonna 2024 kohderyhmänä olivat nuoret, ensimmäiseen omaan kotiinsa muuttavat aikuiset. Liiton vaikuttamistyöllä kampanjaan saatiin mukaan vammainen henkilö, joka esiintyy kampanjan materiaaleissa ja videoissa.
- **Onnistuminen:** Kampanjassa tuotiin näkyvästi esille paloturvallisuuteen liittyviä asioita vammaisen ihmisen arjen näkökulmasta.

Vammaisjärjestöjen yhteinen edustus Sendai-verkostoon

- **Lähtötilanne:** Vammaisjärjestöillä ei kattavaa edustusta katastrofiriskien vähentämistä käsittelevässä Sendai-verkostossa.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto kutsuttiin joulukuussa 2023 kansainväliseen, sisäministeriön järjestämään katastrofiriskeihin painottuvaan tilaisuuteen, jonka osana käytiin pyöreän pöydän keskustelu. Keskustelun tuloksena laadittiin kaikkien osallistuneiden sidosryhmien yhteistyönä asiakirja, joka toimii pohjana kansainvälisen päättäjäverkoston työssä Sendai-verkostossa. Invalidiliiton edustaja ehdotti sisäministeriölle, että kansalliseen Sendai-verkostoon kannattaisi kutsua mukaan Invalidiliiton sijaan Vammaisfoorumi, jotta muutkin vammaisjärjestöt tulevat huomioituksi.
- **Onnistuminen:** Vammaisfoorumi on vuonna 2024 kutsuttu mukaan Sendai-verkostoon. Invalidiliitto osallistuu Vammaisfoorumin taustaryhmän kautta työskentelyyn aiheen parissa.

Pysäköintijärjestelmien huomioiminen osaksi esteetöntä matkaketjua

- **Lähtötilanne:** Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi marraskuussa 2023 liikennejärjestelmän esteettömyysvision, jonka tavoitteena on varmistaa kaikille sujuva, turvallinen ja itsenäinen matkustaminen toimintakyvyn rajoitteista huolimatta. Vision arvot ovat esteetön matkaketju, moniaistisuus, käyttäjäkokemus ja yhteistyö.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto oli mukana esteettömyysvision valmistelutyössä.
- **Onnistuminen:** Liikennejärjestelmän esteettömyysvisioon saatiin mukaan konkreettisia kirjauksia mm. eri vuodenaikojen huomioimisesta sekä pysäköintijärjestelyjen ottamisesta mukaan osaksi esteetöntä matkaketjua.

Erityisryhmien kuljettajakoulutus

- **Lähtötilanne:** Invalidiliittoon on tullut useita yhteydenottoja vammaisilta ihmisiltä matkustusturvallisuuteen liittyvistä vakavista puutteista. Taksinkuljettaja ei ole esimerkiksi osannut avustaa matkustajaa tai käyttää asianmukaisesti turvavälineitä, kuten kiinnittää pyörätuolia matkan ajaksi.
- **Vaikuttamistyö:** Tehtiin vaikuttamistyötä yhdessä YTL:n Erityisryhmien liikkumispalvelut -työryhmän kanssa erityisryhmien kuljettajakoulutuksen aikaansaamiseksi.
- **Onnistuminen:** Liikennepalvelulakiin (1.5.2021) sisällytettiin vapaaehtoinen lisäkoulutus taksinkuljettajille. Koulutuksen kesto on 21 tuntia, josta vähintään seitsemän tuntia on käytännön opetusta. Koulutuksen tavoitteena on parantaa erityisryhmien taksipalvelujen laatua, turvallisuutta ja asiakaskokemusta.

Kahdessa kodissa elävien lasten ja nuorten palvelutarpeet

- **Lähtötilanne:** Vuorotellen kahdessa kodissa elävien vammaisten lasten ja nuorten palveluissa on puutteita.
- **Vaikuttamistyö:** Vammaisfoorumin lapset ja nuoret -työryhmässä, jossa Invalidiliitolla vahva rooli, valmisteltiin teksti, jolla perusteltiin vuorotellen kahdessa kodissa asuvien vammaisten lasten ja nuorten tarvitsemien vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalveluiden ja apuvälineiden saaminen molempiin koteihinsa. Tämä helpottaisi heidän arkeaan ja edistäisi heidän mahdollisuuksiaan luoda ja ylläpitää kiintymyssuhdetta molempiin vanhempiinsa. Näkemystä viety eteenpäin vammaispalvelulakiin vaikuttamisen eri vaiheissa, lausunnoissa ja kuulemisissa.
- **Onnistuminen:** Uuteen vammaispalvelulakiin tuli kirjaus kahdessa kodissa elävien lasten ja nuorten palvelutarpeiden huomioimisesta kuljetuspalveluiden ja apuvälineiden osalta.

Luontokohteiden esteettömyys ja ennakkotiedon saavutettavuus

- **Lähtötilanne:** Esteettömiä luontokohteita on vähän eikä niistä ole aina saatavilla ennakkotietoa tai se ei ole saavutettavaa.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto on ollut mukana edistämässä luontokohteiden esteettömyyttä ja luontokohteista ennakkoon saatavan tiedon saavutettavuutta, jotta jokaisella olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä osalliseksi luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista.
- **Onnistuminen:** Tietoisuus luonnossa liikkumisen yhdenvertaisuudesta on lisääntynyt ja sen merkitys on ymmärretty paremmin. Tiedon lisääntyminen on näkynyt lukuisten esteettömien luontoreittien ja kohteiden rakentumisena sekä luontokohteiden esteettömyydestä viestimisenä.

Henkilökohtaisten avustajien rikosrekisteriotteen tarkistaminen

- **Lähtötilanne:** Vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avun työnantajilla ei ole ollut mahdollisuutta tarkistaa palkkaamiensa henkilöiden rikosrekisteriotetta.
- **Vaikuttamistyö:** Invalidiliitto on vaikuttanut sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevan lain valmisteluun, jotta henkilökohtaisen avun työnantajamallissa voi tarkistaa rikosrekisteriotteen työntekijältä.
- **Onnistuminen:** Ns. "valvontalakiin" saatiin kirjaus, että henkilökohtaisen avun työnantajalla on oikeus palkatessaan työntekijää tarkistaa rikosrekisteriote.